

Hugo Verriest en Zeger Maelfait 1867-1913

Michiel DE BRUYNE

Zeger Maelfait (Roeselare, 1850-1913) leerde Hugo Verriest (1840-1922) te Roeselare kennen in het klein seminarie. Maelfait had de „levenswekker van Vlaanderen” als poësisleraar tijdens het schooljaar 1867-1868. Verriest heeft de vlaamsgezindheid, de godsdienstzin en de liefde voor de poëzie en geschiedenis bij de tien jaar jongere man aangespoord, zoniet verwekt. Wanneer Maelfait in 1874 met Amaat Vyncke e.a. als groot-seminarist in Brugge de *Almanak voor de studeerende jeugd van Vlaanderen* plande, deed hij te vergeefs beroep op de medewerking van Verriest. Na zijn „verwijdering” uit het Brugse groot seminarie in de paasvakantie van 1874 trok Maelfait naar Leuven om er aan de Alma Mater voor notaris te studeren¹.

Omstreeks Pasen 1875 verscheen het eerste nummer van *De Vlaamsche Vlag*, waarvan Maelfait de hoofdredacteur was. Te Leuven ontmoette de Vlagge-man Pol de Mont. Door zijn tussenkomst schreef de Mont vóór augustus 1876 naar Albrecht Rodenbach, die toen net zijn retorika bij Verriest had beëindigd, in verband met de oprichting van een „Algemene Vlaamse Studentenbond”. Op 4 oktober 1876, nadat hij pas twee dagen in de Petermannenstad was om er zijn rechtenstudie aan te vatten, ontmoette Rodenbach zijn zes jaar oudere stadsgenoot Maelfait. Vier dagen later schreef de enthousiaste Rodenbach naar zijn „leermeester” Hugo Verriest te Roeselare, dat hij samen met Maelfait geweigerd had aan de drinkebroersaperijen deel te nemen². Ondertussen nam de retorikaleraar Verriest nu wel deel aan de redactie van de tweede jaargang van *De Vlaamsche Vlag* 1876-1877, terwijl hij in Roeselare de anti-Vlaamse repressieve houding van superior Hendrik Delbar te zijnen opzichte moest dulden. Op zaterdag 3 februari 1877 sprak Verriest in Leuven voor de vereniging „Met Tijd en Vlijt”, waarvan Zeger Maelfait op dat ogenblik de secretaris was, over *Leven en Dood in Taal en Letterkunde*.

Op 25 augustus 1877 kreeg Verriest, zeker niet onverwacht, zijn aanstelling tot directeur van het klooster der Zusters van Liefde te Heule. Met Maelfait, Rodenbach e.a. was de directeur op 3 september 1877 aanwezig ten huize van Julius De Vos te Brugge, om de „zinkende” *Vlaamsche Vlagge* te redden, wat hij dan ook op 6 septeber schriftelijk deed³. De Brugse bisschop Joannes Faict

1. M. DE BRUYNE, *Maelfait Victor (Zeger), Vlaams strijder, schrijver*, in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, dl. III, 1968, kol. 548-550.

2. M. DE BRUYNE - L. GEVERS, *Kroniek van Albrecht Rodenbach*, Brugge 1980, blz. 84, 105, 109.

3. M. DE BRUYNE, *Hugo Verriest, de Blauwvoet-martelaar te Roeselare, toch principaal te Ieper*, in: *Hugo Verriest in Ieper: een blauwvoet in de branding*, Ieper 1978, blz. 90-99; M. DE

schreef op 11 september 1877 aan de apostolische nuntius te Brussel dat de aanstoker van Rodenbachs Vlaamse actie te Leuven „un certain Maelfait” was, die hij enkele jaren voordien in het groot seminarie had geweigerd⁴.

Maelfait slaagde niet in zijn studies te Leuven. In oktober 1877 waagde hij nog zijn kans aan de Gentse universiteit. Verriest had de duidelijk „geslagen” en mislukte Maelfait niet vergeten. Toen deze op 25 november 1877 jarig was, had Maelfait hem met een gelukwens bedacht. Daarop antwoordde de Heulse directeur :

Heule, 25 9^{ber} 1877.

Mijn goede vriend,

Vandage ben ik zevenendertig jaar oud. Weinig brieven heb ik, in dien langen tijd, ontvangen, mij zoo aangenaam als degene die gij mij gezonden hebt. Portret en brief blijf ik houden. Wat mij van mijn oude leerlingen komt is mij dierbaar. Wat mij komt van degene die in kleen getal, dóór het veranderen van het leven, getrouw gebleven zijn met geest, hert en ziel is mij kostelijk. Hope dat gij het bezoek naar Heule niet en zult vergeten. Zondag ben ik belet. Schrijf mij alleszins een woordeken en komt al te samen of alleen gij zult wel gekomen zijn.

Blijve genegen, Hugo Verriest.

Het is ons onbekend met wie Maelfait plande de directeur te bezoeken, en ook of dit bezoek „alleene” of met anderen werkelijk plaats had.

Met nieuwjaar 1878 had Zeger Maelfait nu zijn nieuwjaarswensen aan Verriest toegestuurd. Opnieuw nam Verriest zijn pen. Hij had zopas op 8 januari Guido Gezelle te Kortrijk ontmoet.

Heule, 11 jan. 1878.

Mijn goede vriend Segher,

Mijn „zalig nieuwjaar” zende ik U ook. De wensch is gemeend en gevoeld en bevat al dat U goed is en deugd kan doen. Ik bidde God dat hij U geve, van zijne gaven, 't gene past op U, en U doet worden 't gene dat als kiem, van Hem in U geleid is. Hij geve U een goed jaar. Ik blijve U lieden al verwachtende ; past het niet om te gare te komen, kom alleene, komt met twee-drijen.

Mij is het ook wel komt gij b.v. eenen zaterdagavond of eenen anderen avond, en lezen schrijven en spreken wij een gat in den nacht. Alleszins zijt gij welkom bij mij.

Hugo Verriest.

Ik groete de Vrienden⁵.

BRUYNE, *De gilde der „West-Vlaamsche Broeders” volgens Zeger Maelfait 1873-1876*, Roesselare 1978, blz. 17-20.

4. J. GELDHOF, *Monseigneur Faict over Rodenbach* in : Biekorf, 1961, blz. 102-103 ; M. DE BRUYNE - L. GEVERS, *a.w.*, blz. 143.

5. Beide brieven van H. Verriest zijn in privé-bezit (Godelieve Maelfait).

Deze twee brieven, in privé-archief bewaard, zijn zeer betekenisvol daar zij betrekking hebben op de diepe relatie tussen twee mensen die met „tegenkantsing” en met „mislukking” waren geslagen en getekend. Met de allusie „’t gene dat als kiem, van Hem in U geleid is” verwees priester Verriest naar de roeping tot het priesterschap die Maelfait zeker koesterde. Enkele gegevens, o.a. de verklaring die Maelfaits dochter Godelieve mij in 1975 deed, schijnen er zelfs op te wijzen dat Zeger, nadat hij ook te Gent niet kon aarden, in het seminarie te Luik zijn priesterroeping opnieuw poogde waar te maken.

Beide vrienden hebben elkaar later nog ontmoet, misschien geschreven. Zij zagen elkaar zeker op zaterdag 26 juni 1880, de dag van de begrafenis van Albrecht Rodenbach te Roeselare. Hugo Verriest sprak er (naast anderen) een lijkrede uit op de stedelijke begraafplaats. Daar waren ook de leden van de Roeselaarse vlaamsgezinde letterkundige vereniging „De Vriendschap” aanwezig, waarvan Maelfait sedert 1878 een zeer actief „werkend” lid was op de wekelijkse literaire bijeenkomsten. In hun naam sprak Alfons Carlier (Roeselare, 1845-1912) eveneens een lijkrede uit. Ook de Roeselaarse toneelgilde „De Clauaerts”, waarvan Zeger Maelfait in 1880 medestichter was geweest samen met Ramond Veralleman (Roeselare, 1858-1920), die trouwens ook een lijkrede hield, was op de dodenhulde aanwezig⁶.

Over het verder verloop van de vriendschapsrelatie Verriest-Maelfait zijn wij minder geïnformeerd. Stellig trad er een verwijdering op. Uit een brief van 1913 (zie hieronder) van Verriest blijkt immers dat hij Maelfait minstens uit het oog (zoniet uit het hart) verloren had. In 1913 wist de „pastor van te lande” immers niet dat zijn oud-leerling gehuwd was (te Roeselare in 1882) met Ludovica-Maria Deconinck, bij wie hij negen kinderen kreeg, noch waar hij te Roeselare woonde, noch welke zijn werkzaamheden waren.

Omstreeks 1880 was Maelfait bediende bij het stadsbestuur van zijn geboortestad; vanaf 1886 was hij er secretaris van de burgerlijke godshuizen en het armbestuur. Hij was tevens secretaris van de landbouwcommiezen van Roeselare-Tielt. De „Vlaamse Kamper” was bovendien zeer nauw verbonden met de katholieke (muziek-, toneel-, letterkundige) verenigingen in de Rodenbachstad. Behoudens op het lokale vlak, leidde hij echter een eerder teruggetrokken leven, dat duidelijk door zijn administratieve functie werd beheerst. In het reeds geciteerde Maelfait-archief is nochtans een brief van Hugo Verriest bewaard, verstuurd uit Wakken. Daar was hij, na tien jaar (1877-1888) principaal te zijn geweest in het Ieperse College, sedert oktober 1888 pastoor tot in 1895. De brief is slechts met „woensdag” gedateerd. De bewaarplaats van dit schrijven doet ons sterk vermoeden dat het aan Zeger Maelfait was gericht.

Wakken, Woensdag.

Mijn weerde Heer en Vriend,

6. M. DE BRUYNE - L. GEVERS, *a.w.*, blz. 282; M. DE BRUYNE, *Maelfait Victor (Zeger), a.a.*, kol. 549; M. DE BRUYNE, *De Rodenbachs van Roeselare*, Roeselare 1986, blz. 147.

Sedert veertien dagen en eer ik uwen brief hebbe mogen ontvangen zei ik aan mij zelven : Hoe gerake ik hier uit om naar Rousselare ter avondfeeste te varen ? Immers, ik preke de passie te Wacken en mijn onderpastoor preekt te Vijve ! Tot nu blijve ik steken, en moete ik U tot mijnen spijte bedanken, en Vondel van verre groeten. Verwacht mij dus niet. Maar uw nooden was mij welkom en ik blijve U dankend en genegen.
Hugo Verriest.

Deze brief maakt het ons moeilijk (zoniet onmogelijk) de juiste toedracht van zaken te reconstrueren. Maelfait had zijn oud-leraar voor een „Avondfeeste”, een muziek- of toneelvoorstelling, naar Roeselare uitgenodigd, waarvan Verriest echter vóór Maelfaits uitnodiging op de hoogte was. Dit „nooden” moest pastoor Verriest afwijzen omdat hij in Wakken de passie moest preken en zijn onderpastoor August Desmet hetzelfde moest doen te Sint-Baafs-Vijve. De brief is derhalve duidelijk vóór Pasen geschreven. Op dinsdag 1 februari 1893 had Verriest aan Guido Gezelle te Kortrijk laten weten dat hij niet kon ingaan op Gezelles uitnodiging om bij hem een sermoen te komen houden, daar hijzelf „sermoen te Wacken” moest geven : „Voor U voege ik daarbij dat ik geen reizenden predikant wille worden”⁷. Schreef hij de woensdag 2 februari 1893 daarop zijn weigering aan Maelfait om dezelfde pastorale reden ? Of moeten wij die poging tot datering maar liefst vergeten en dan toch verwijzen naar een zekere verwijdering of vervreemding tussen beide vrienden ? Toch is Verriests allusie op Joost van den Vondel in die mate raak dat hij dan toch bleek te weten dat Maelfait niet alleen zelf gedichten schreef, maar bovendien talrijke toneelwerken bewerkte (zonder vrouwenrollen !) en vertaalde, dat zijn „oude vriend” nauw bij het toneelgebeuren in de Rodenbachstad betrokken was (de katholieke Jongelingenkring, toneelafdeling „In Deugd en Vreugd”)⁸ en een bewonderaar was van Vondel, uit wiens Lucifer hij o.a. op 21 februari 1879 voordroeg in de vergadering van „De Vriendschap”⁹. Toen Zeger Maelfait op zaterdag 30 augustus 1913 schielijk te Roeselare overleed, schreef de drieënzeventigjarige Hugo Verriest dan toch een tekst voor het doodsprentje van zijn oud-leerling. Wat hij van Maelfait had „beleefd”, pende hij haastig neer : „van in zijn jonge jaren wilde hij zijnen God, zijne Kerk, zijn volk, zijn land en zijne taal getrouw blijven. Daarom sprak hij en schreef boeken die als Vlaggen waaiden boven de hoofden en de liefde wekten voor Vlaanderen, zoodat het mocht herworden het schoon, het fier, het vlaamsch, het christelijk Vlaanderen van weleer”¹⁰. Hij stuurde deze tekst

7. Stadsbibliotheek Brugge, *Gezelle-archieef-Correspondentie I*.

8. A. DEWEERDT, *Het Vlaams-cultureel aspect van de Roeselaarse jongelingenkring. Volgende twee decennia (1877-1897)*, in : *Rollariensia VIII*, 1976, blz. 88-90.

9. Stad Roeselare, Dokumentatiecentrum, *Verslagboek IV (1869-1880) van „De Vriendschap”*, op datum.

10. M. DE BRUYNE, *Gezelles Kerkhofblommen III en de taalpartikularist Zeger Maelfait in 1876*, in : *Album Antoon Viaene, Brugge 1970*, blz. 113-121.

op naar de Roeselaarse apotheker Jan Boutens¹¹, zijn oud-leerling, met de volgende nota: „Mijn weerde vriend Jan. Er vraagt mij iemand het doodsanctje te maken voor Segher Maelfait. Ik wete geen adres en bidde U dat seffens te doen bestellen. Hugo Verriest”. In het Maelfait-archief staat onder het ingeplakt doodsprentje van Maelfait een (dan toch niet zo revelante) tekst geschreven (door Maelfaits vrouw?). „Den hier bijgevoegden brief komt van Pastor Verriest die over de schielijke dood van Zeger Maelfait ingelicht en gevraagd enige regelen te schrijven voor zijn doodsanctje de volgende brief zond naar Jan Boutens in stad Roeselare”. Wie had er de „rustende pastoor” in het „Witte Huis” te Ingooigem op de hoogte gebracht van Maelfaits plotseling overlijden op 30 augustus 1913 en hem dan ook gevraagd een tekst neer te pennen voor het doodsprentje? De brief, gedateerd „Ingoyghem 31 aug. 1913”, aan Jan Boutens luidde als volgt:

Mijn...

Van het leven van Segher Maelfait sedert vele jaren wete ik niet genoeg om een doodsanctje op te stellen. Voor zijn jonge jaren schrijf ik als zoo (hier volgde dan de al geciteerde tekst voor het doodsprentje).

Voor het overige zou er moeten een woord staan van zijn werk, zijn huis (indien hij vrouw en kinderen heeft) enz. omtrent in dezer voegen: God heeft hij altijd getrouwelijk gediend, zijne christelijke plichten stipt volbracht, zijn werk gedaan in eere en deugd, zoodat de Heer hem ten allen tijde roepen mocht. Een woord voor vrouw en kinderen en een gebed.

Deze brief was niet ondertekend¹².

Zeger Maelfait werd op woensdag 3 september 1913 ten grave gedragen na een uitvaartmis in de Sint-Michielskerk te Roeselare. Meer dan 600 doodsprentjes, Zegers portret met Verriests tekst, werden aan de offergangers uitgedeeld. Wij weten niet of de „vermoede” Verriest aanwezig was. De Vlamingen hadden hem op zondag 17 augustus 1913 te Ingooigem een schitterende hulde gebracht. Hijzelf had de zondag daarna te Poperinge de huldetoespraak gehouden voor deken De Bo.

11. Jan Jozef BOUTENS, geboren te Roeselare op 16 september 1857, zoon van Hendrik Filip (Tielt, 1812 - Roeselare, 1886), apotheker, en van diens tweede echtgenote Octavie De Geest. Jan was ook apotheker en oefende zijn beroep in 1913 uit in een huis aan de Zuidstraat; hij overleed in zijn geboortestad op 14 september 1934, ongehuwd. Hij liep oude humaniora in het Roeselaarse klein seminarie en maakte in Roeselare in Juni 1875 de „Groote Stooringe” en Vlaamse studentenrevolte onder leiding van Albrecht Rodenbach mee. Zijn broer Cesar (Roeselare, 1856-1937) was een klasgenoot van Albrecht Rodenbach. In de retorika van 1876-1877 had Jan Boutens priester Hugo Verriest als klastitularis. Zijn vader, Hendrik Boutens, was in 1844 medestichter van de Roeselaarse „De Vriendschap”, waarvan Hugo Verriest briefwisselend lid werd. Moeder Octavie De Geest (Roeselare, 1815-1879), dochter van Clement De Geest, was de achternicht van Albrecht Rodenbachs grootmoeder Anna Maria De Geest, gehuwd met Ferdinand Gregoor Rodenbach. De Boutens waren vlaamsgezinden.

12. Privé-archief Godelieve Maelfait.

Bij Maelfaits graf op de stedelijke begraafplaats in Roeselare werden drie lijkredes uitgesproken. Eugene Rommelaere (Roeselare, 1880-1963) sprak in naam van de bond der gemeentebedienden, waarvan Zeger de voorzitter was. Alfons De Meester (Roeselare, 1871-1933) nam het woord als voorzitter van de burgerlijke godshuizen en het armbestuur. Groot-seminarist Jules Flipts, proost van de Roeselaarse jongstudentenbond „De Toekomst hoort der Jeugd”, sprak in naam van de Vlaamse studenten¹³. Was het Jules Flipts¹⁴ die Verriest had gevraagd om een tekst voor Maelfaits prentje te schrijven? Heeft Verriest Flipts' grafrede beluisterd? In het Maelfait-archief ontdekten wij de korte tekst van deze rede. Flipts was op de uitvaart aanwezig met de leden van de studentenbond „De Toekomst hoort der Jeugd”. Na de lijkdienst stapten zij met hun oude leeuwevlag mee naar het kerkhof. Onderweg drongen de studenten bij Flipts aan om dan toch een „speech” te houden. De jonge seminarist wimpelde hun bede af met „ge zijt zot zeker”. Ter plekke echter trad hij plots naar voren en sprak hij een korte lijkrede uit¹⁵. Zij luidde als volgt:

„Ongetwijfeld zouden de Katholieke Vlaamsche Studenten het me ten kwade duiden moest ik die stonde laten voorbijgaan zonder hulde te brengen aan de zalige gedachtenis van heer Zegher Malfait. Veel hebben wij aan Hem te danken. Hij — voorenop samen met zaliger Pater Vyncke en den grooten Pater Devos en nog vele anderen mieken de Vlaamsche Studentenbeweging door en door katholiek. Hij stichtte ons heerlijk studententijdschrift de „Vlaamsche Vlagge”. Hoe kon hij vertellen over die wondere dagen van voorheen toen (zij) in 't stille wroetten voor hun „Vlaanderen en Vlaanderen voor God”. Dat was vooral zijn doel. Hij heeft heerlijk gelukt. En nu we Dr. Delbeke, Frans Van Cauwelaert en zoveel andere groote mannen begroeten, nu de

13. *Gazette van Iseghem*, 6 september 1913; *De Landbouwer* (Roeselaars Weekblad) 9 september 1913.

14. Julius Louis Octavus Flipts zag het levenslicht in Roeselare op 15 augustus 1888. Hij was de zoon van Eduardus Gustavus, fabrikant, en van Silvia Lucia Masquelier. Hij volgde de humaniora in het Roeselaarse klein seminarie en in het Brugse groot seminarie. Op 20 december 1913 ontving hij de priesterwijding te Brugge. Hij werd bewaker in het college te Kortrijk op 2 oktober 1913 en in het Roeselaarse klein seminarie op 10 januari 1919. Hij werd onderpastoor te Moorslede op 23 januari 1924, waar hij de Lievensfeesten organiseerde, te Lichtervelde op 10 januari 1927 en te Sint-Jacobs Brugge op 27 april 1936. Hij werd pastoor te Krombeke op 19 december 1939, te Heestert op 20 juli 1948, te Oekene op 12 juli 1951. Hij nam ontslag op 2 oktober 1960 en overleed in zijn geboortestad op 6 mei 1967.

„Jules” Flipts was een „eigenaardigaard”, kunstminnaar (bewonderde Stijn Streuvels), muziek-liefhebber, creatief tekenaar en vlaamsgezinde. In 1919 was hij nauw betrokken bij de huldestoet die op 14 september van dat jaar te Roeselare werd georganiseerd voor de terugkeer aldaar van het standbeeld van Albrecht Rodenbach: Hij schreef enkele toneelstukken (o.a. *Een Gulden Misse*). Zie: J. GELDHOF, *Jules Flipts*, in: *Ne Pereant*, IV, 1967, 28-41; M. DE BRUYNE, *De plastische kunst in de marginaliteit in het Roeselaarse Klein Seminarie*, in: *Eertijds*, jg. 14, nr. 1, mei 1982, blz. 7; DIV., E.M. *Jules Flipts. Een surveillant met studentenhart*, in: *Eertijds*, 9de jg., nr. 1, juni 1977, blz. 1-12.

15. *Eertijds*, a.a., blz. 6. Volgens dit artikel zou Flipts zijn rede geïmproviseerd hebben.

katholieke Vlaamsche Beweging hare zegewagen begint, nu men die grooten toejuicht, vergeet men — of liever willen we niet vergeten dat die stille wroeters zoals Malfait, Vyncke, Devos enz. het groote werk gedaan hebben. De geniale Rodenbach had wel zijn grootsch bestaan te danken aan dien kring stoere stille werkers die zijn grootheid bereidden en schraagden. Een genie wordt door zijn midden geschapen.

Hulde aan Ued(ele) Duurbare Afgestorvene. Ge hebt in 't stille in 't onbekende gewrocht. Leer ons zoo werken. God ziet onze inzichten en onze daad, we moeten niet zoeken naar roem en eer. Zoo we onbaatzuchtig onbekend gewrocht hebben, zal God die alles ziet zijn dank — den eeuwigen waren dank mildelijk schenken.

God gedenke zijn ziele''¹⁶.

In *De Vlaamsche Vlagge* maakte Hoiho, die wij niet konden identificeren, in een soort *in memoriam* dan toch een allusie op de relatie Verriest-Maelfait. Hij typeerde Maelfait als de „Spruit der jonge Vlaamsche Beweging door Hugo Verriest onder de Roeselaersche studenten verwekt en ontwikkeld”...¹⁷.

Het is evident dat tussen Verriest en Maelfait een „verwijdering” in hun relatie is ontstaan. Wat daarvan de oorzaak was, blijft een open vraag.

Zeger Maelfaitstraat 31
8810 Roeselare-Rumbeke

16. In zijn blijkbaar haastig neergeschreven korte lijkrede verwees Flipts naar de rol die Zeger Maelfait samen met Amaat Vyncke en Julius Devos in de gilde van de „Westvlaamsche gebroeders” en in de „Vlaamsche Vlagge” had gespeeld. Zie: M. DE BRUYNE, *De Gilde der „West-Vlaamsche gebroeders” volgens Zeger Maelfait, a.w.*, passim.

Voor Julius Delbeke, katholiek Vlaams volksvertegenwoordiger van Roeselare, zie: M. DE BRUYNE, *Groten uit het Roeselaarse I*, Ledeberg 1968, blz. 10-12.

17. HOIHO, *Zeger Maelfait*, in: *De Vlaamsche Vlagge*, XXXIXe jaar, 1ste aflevering, Kerstverlof (1913), blz. 25.